

Mixail Belyayev: "Azərbaycan ŞƏT və BRİKS ilə bağlı uzaqqörən siyasət nümayiş etdirir"

Rusiyalı politoloq, tanınmış iqtisadçı alim Mixail Belyayev Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının Astanada keçirilən sammitinin niyə tarix yazması və bu prosesdə Rusiya və Azərbaycanın hansı yeri tutması barədə "Moskva-Baku" portalına müsahibəsində maraqlı məqamlara toxunub. Müsahibəni oxucularımıza təqdim edirik.

- Mixail Kimoviç, Rusiya, Azərbaycan, Çin, Türkiyə liderlərinin və digər dövlət başçılarının iştirak etdiyi Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının bu yaxınlarda Astanada keçirilən sammitində Vladimir Putin çoxqütblü dünyanın artıq realıq olduğunu söylədi və ŞƏT-in ədalətli çoxqütblü dünya nizamının əsas sütunlarından biri kimi öz rolunu gücləndirdiyini dedi. Bu gün ŞƏT Rusiya və Azərbaycan üçün hansı əhəmiyyətə malikdir?

- Astanada keçirilən ŞƏT sammitini, eləcə də yeni formatda olan "ŞƏT plus" sammitini müəyyən dərəcədə tarixi və ya ən azı, suverenlik dövründə gələcəyin tarixi geosiyasi və geoiktisadi proseslərini ifadə edən, müstəqil siyasət yürüdən ölkələr birləşdirən platforma olduğunu qeyd etmək olar. Sammitdə Rusiya, Çin, Azərbaycan, İran, Mərkəzi Asiya ölkələri və Yaxın Şərq liderləri bir araya gəlib. Belə bir zirvə ilə tarix yazılmağa davam edir desək, mübaliğə olmaz. Bu gün dünyanın daha da necə inkişaf edəcəyinə qərar verilir. Dünyada gedən geosiyasi və geoiktisadi proseslərin mərkəzi Qərbdən Şərqə, Şimaldan Cənuba doğru hərəkət edir. İnkişaf mərkəzi ora köçür. Və bu gün BRİKS kimi Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatı da bu proseslərdə mərkəzi beynəlxalq strukturlardan birinə çevrilir.

Gördüyümüz kimi, ŞƏT və BRİKS ilə bu və ya digər formada əməkdaşlıqda maraqlı olan dövlətlərin sayı getdikcə artır. Son illər Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv olan ölkələrin sayı sürətlə artıb. Hazırkı sammitdə Belarus təşkilatına üzv ölkə olub.

ŞƏT-ə bu gün dünya nizamının gələcək inkişafının liderləri və hərkətvericiləri olan ölkələr daxildir, bunlar Rusiya və Çindir. Həmçinin struktura öz potensialı olan və bu lokomotivlərə qoşulmaq və bundan pragmatik fayda əldə etmək istəyən dövlətlər dövlətlər var.

ŞƏT və BRİKS bu gün güc mərkəzləri kimi inkişaf edir. Bununla belə, mən onları Qərbə qarşı mərkəzlər adlandırmazdım. ŞƏT-in sammitində liderlərin qeyd etdiyi kimi, Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatı ətrafında dövlətlərin birliyi heç kime qarşı yönəlməyib. Lakin bu, formalaşmaqda olan dünya nizamının beynəlxalq sütunlarından biridir.

Təbii ki, bu güc mərkəzi bütün

istiqlamətlərdə - təhlükəsizlik, iqtisadiyyat və digər sahələrdə inkişaf tələb edir.

Qəbul edilmiş Astana Bəyannaməsində ŞƏT-in inkişafı ilə bağlı planlar müəyyən edilib. Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatı dövlətlərini və global təhlükə yaradan strukturlarla sıx qarşılıqlı fəaliyyətdə maraqlı olanların hamısını birləşdirmək vəzifəsi var. Nəqliyyat və logistika layihələrinin həyata keçirilməsini son dərəcə vacib sahə kimi qeyd edərdim. Bu istiqamətdə qarşılıqlı fəaliyyət ŞƏT ölkələrinin və təşkilatın tərəfdaşlarının malik olduğu üstünlükləri reallaşdırmağa imkan verəcək.

ŞƏT çərçivəsində dövlətlərin yaxınlaşması, Şərqə vektor olması, Qlobal Cənub ölkələrinin ön plana çıxması Qərbin dünyada lider olmaqdan çıxdığı bu gün obyektiv şəkildə formalaşan global tendensiyalardır. Bu o demək deyil ki, bu gün yaranan yeni mərkəz Qərblə qarşılıqlı əlaqə qurmaq niyyətində deyil. Bəzi Qərb ölkələrinin ABŞ və Aİ-nin indiki siyasətini bəyənmədiyini görürük. Buna misal olaraq Azərbaycanla çox yaxşı münasibətləri olan Macarıstanın baş naziri Viktor Orbanı göstərmək olar, Rusiya Federasiyası ilə Qərb arasında global münasibətlərin hökm sürdüyü indiki şəraitdə Rusiya ilə konstruktiv münasibətlər qurmağa çalışır. Və çox əlamətdardır ki, o, bu gün Avropa Şurasının hazırkı sədri kimi Ukrayna ətrafında yaranmış vəziyyətdə sülhün bərqərar olmasına təsir göstərməyə çalışır. Rusiya ilə Qərb arasında konstruktiv dialoqa nail olmaq üçün.

Azərbaycan coğrafi baxımdan Şərqlə Qərbin arasında yerləşməyə məhkumdur. Bu gün isə o, Cənubi Qafqaz regionunda bütün sahələrdə şəxsiz liderdir. Xəzər regionunda liderlərdən biridir.

Bu, nəqliyyat dəhlizlərinin - Çinin iştirak etdiyi Orta Dəhlizin, həmçinin Rusiyanın iştirak etdiyi Şimal-Cənub dəhlizinin reallaşdırılması baxımından son dərəcə vacibdir. Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının sammiti çərçivəsində Rusiya və Azərbaycan liderləri arasında həm ölkələrin inkişafı baxımından, həm də çoxqütblü dünyanın qurulması baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edən çoxlu mühüm görüşlər baş tutdu. Vladimir Putinlə İlham Əliyevin

görüşünü qeyd etməmək mümkün deyil. Liderlər bir daha təsdiq etdilər ki, iki ölkə arasında müttəfiqlik sözdə deyil, əməldə baş verir. Əsas diqqət Rusiya və müəyyən mənada Azərbaycan üçün strateji əhəmiyyət daşıyan Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizinə yönəldilib. Bu gün Rusiya ilə Azərbaycan arasındakı münasibətlər də çoxqütblü dünya quruculuğunun tərkib hissələrindən biridir. İki dövlət arasında əməkdaşlıq tək Cənubi Qafqaz regionu üçün deyil, həm də daha geniş mənada sabitləşdirici amildir. Həm global təhlükəsizlik arxitekturası baxımından, həm də iqtisadi proseslər baxımından. Hər iki ölkə Qlobal Cənub ölkələri ilə əlaqələri dərinləşdirmək siyasəti yürüdü.

Sammitdə Putin, Əliyev və Çin lideri Si Cinpin arasında ayrıca görüşlər də olub. Və Rusiya ilə Çin arasındakı münasibətlər bugünkü Azərbaycan və Çin münasibətlərində olduğu kimi, bəlkə də tarixin ən yüksək səviyyəsinə çatıb. Vladimir Putin yenidən dövlət başçısı seçildikdən sonra ilk səfərini Çinə edib. Ötən il Çin Xalq Respublikasının rəhbəri Rusiyaya səfər edib. Bu çox şey deyir.

Son illər Azərbaycan və Çin ardıcıl olaraq müxtəlif istiqamətlərdə - ilk növbədə "Bir kəmə, bir yol" nəqliyyat dəhlizləri üzrə əməkdaşlıq məsələsində, Orta Dəhlizdə çox intensiv razılıqlar. Bakı və Pekində "yaşıl" enerji sahəsində əməkdaşlıq haqqında ciddi işlər aparılır. Əliyevlə Si Cinpin arasında Astanada Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatının iclası çərçivəsində danışıqlar zamanı liderlərin Strateji Tərəfdaşlıq haqqında Bəyannamə imzalanması, bəlkə də çoxdan gözlənilən və proqnozlaşdırılan hadisə idi. Bu, bir daha Azərbaycanın siyasətinin bu gün nə qədər uzaqqörən olduğunu, dövrün meyillərinə nə qədər həssas olduğunu, gələcəyə

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "İctimai və dövlət maraqlarının müdafiəsi" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

nə dərəcədə diqqət yetirdiyini və həm ölkə üçün, həm də Azərbaycanın beynəlxalq aləmdəki statusu baxımından müsbət nəticə verdiyi bir daha sübut edir. Azərbaycanın BRİKS-ə qoşul-

ilə, məsələn, müsəlman ölkələri arasında körpü rolunu oynayır.

-ŞƏT-in sammiti ilə paralel olaraq Minskə Belarusun Müstəqillik Günü münasibətilə Rusiya, Çin, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Tacikistan, və Özbəkistan hərbiçiləri iştirak edirdi. Məlumdur ki, dövlətlər paradlarda iştirak etməkdə kifayət qədər diqqətlidirlər... Burada isə Çin, Azərbaycan...

- Təbii ki, bunlar faktlardır. Təkcə siyasi və iqtisadi əməkdaşlığa deyil, həm də hərbi əməkdaşlığa hazırlığın göstəricisidir. Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatı ölkələrinin maraqlarını kimin müdafiə edəcəyinin göstəricisidir. Axı ŞƏT-in sonuncu sammitində Belarus da bu struktura qəbul edilib. Ümumiyyətlə, Rusiya siyasətindən danışırıqsa, o, postsovet ölkələri ilə renessans can atır. Ancaq bəziləri ümumi tendensiyalardan fərqlənir.

Ermənistan, məsələn, ŞƏT-in tərəfdaşı olsa da, sammitə getmədi. Baxmayaraq ki, bu sammitdə bu və ya digər dərəcədə dünyada siyasi və iqtisadi proseslərin gələcəyi müəyyənleşdi.

Bundan başqa, Ermənistan Minskəki paradə iştirakdan imtina edib. Tutaq ki, biz burada İrəvanın Belarusla bu yaxınlarda başlayan münasibətlərinə istinad edə bilərik. Amma ŞƏT sammiti çərçivəsində parad və görüşlər keçirilərkən Ermənistanın baş naziri Yerevanda Amerika nümayəndə heyətini qəbul edirdi, Ermənistan paytaxtında isə Ermənistan-Aİ münasibətlərinə həsr olunmuş konfrans keçirilirdi.

Bütün bunlar diqqət yetirilməli hadisələrdir. Ermənistan iyulun 9-dan 11-dək Vaşinqtonda keçiriləcək NATO sammitinə dəvət aldığı gündə dərhal razılığa. Ermənistan və ABŞ bu yaxınlarda münasibətlərin səviyyəsini strateji səviyyəyə yüksəldib. Ermənistanın indiki rəhbərliyi niyə məhz bu yolu seçdi, cavabım yoxdur. Amma bunların respublikanın özünün gələcəyi üçün ağlabatan olmayan hərəkətlər olduğu aydındır. Ermənistan Respublikası 180 dərəcə dönüş edib. Amma biz bunu bir fakt kimi, bəlağətli fakt kimi qəbul etməliyik.

Fikrimcə, bu şərtlər daxilində Rusiya çətin ki, Ermənistanı tərəfdaş, nə də müttəfiq kimi qəbul edə bilər. Ermənistanın özü belə siyasət yürütmək qərarına gəlib və üstəlik, Rusiya Federasiyası ilə növbəti qarşıdurmaya səbəb olur. İkitərəfli münasibətlərin istiləşməsindən və yaxın gələcəkdə möhkəmlənməsindən danışımağa belə dəyməz.

Tərcümə - Elçin Bayramlı